

“Kern van de nieuwe aanpak is dat we de taal-leesmethodes hebben vervangen door methodieken”

De Leeuwerik

Steeds beter worden; daar draait het om bij De Leeuwerik

De Leeuwerik in Rutten is een dorpsschool met ongeveer 130 leerlingen, die drie jaar geleden is ontstaan uit een fusie van twee kleine scholen. Een belangrijk aandachtspunt was het taal-leesbeleid, dat inmiddels staat als een huis. Schoolleider Grietje Captein en intern begeleider Petra de Jong vertellen over drie belangrijke succesfactoren: de thematische aanpak en de gestructureerde voorbereiding van de thema’s, de wijze waarop het team werkt aan de ontwikkeling van het taal-leesbeleid, en het leren van en met elkaar.

Voor de fusie waren de taal-leesresultaten niet denderend, vertelt Grietje. “Het was duidelijk dat er iets moest veranderen. Dat urgentiebesef was belangrijk omdat dat een van de basisvoorwaarden is voor verandering.”

Methodieken

Beide scholen waren al bezig met de ontwikkeling van een andere manier van werken en de teams waren gemotiveerd om daarmee door te gaan. “Kern van de nieuwe aanpak is dat we de taal-leesmethodes hebben vervangen door methodieken”, vertelt Grietje. “Alleen de spellinglijn van de taalmethode hebben we gehandhaafd. In ons nieuwe taal-leesbeleid werken we met de methodieken LIST en Focus op begrip en besteden we veel aandacht aan de leesmotivatie, onder meer door rijke teksten te gebruiken in een betekenisvolle context.”

In de praktijk betekent dit dat leerkrachten veel voorlezen, dat kinderen elke dag stillezen in boeken die ze zelf kiezen, en dat het taal- en leesonderwijs altijd betekenisvol is doordat alle boeken, teksten en activiteiten in het teken staan van het thema dat centraal staat. “Van vakantie tot vakantie werken we schoolbreed met een thema”, vertelt Petra. “De kinderen lezen en schrijven over dat thema, doen allerlei activiteiten rond het thema en ze doen onderzoek. Zo gaan taal en lezen hand in hand met kennisverwerving. Om ervoor te zorgen dat de kinderen doelgericht kennis en vaardigheden verwerven, werken we vanuit doelen en bereiden leerkrachten de thema’s op een gestructureerde manier voor. Daarvoor hebben we zelf een ‘placemat’ ontwikkeld.”

Placemat

De kleuterleerkrachten gebruikten bij de voorbereiding van thema’s al langer een ‘placemat’: een format waarop je per vakgebied beschrijft aan welke doelen je werkt, welke leermiddelen je gebruikt en welke activiteiten je doet om de doelen te behalen. “We besloten om de placemat bij de voorbereiding van thema’s schoolbreed te gaan gebruiken”, vertelt Grietje. “Elk leerkrachtenduo – in bijna elke groep

staan twee deeltijdleerkrachten – bereidt de thema's voor aan de hand van de placemat. Voor 'taal-lezen' leggen leerkrachten bijvoorbeeld vast aan welke doelen ze gaan werken, welke tekstsets ze gebruiken, welke boeken ze gaan voorlezen en welke mini-leesvragen ze gaan stellen. Dat werkt heel goed. De placemat biedt een duidelijke structuur voor de voorbereiding van de thema's en het bevordert dat we doelgericht werken."

Het team heeft de placemat de afgelopen jaren steeds verder uitgebreid. Zo is bijvoorbeeld 'schrijven' naast 'taal-lezen' als apart vakgebied toegevoegd, zodat leerkrachten specifieke schrijfdoelen en schrijfactiviteiten in de uitwerking van het thema opnemen. Later zijn ook 'cultuur', 'levensbeschouwing', 'ICT' en 'kanjertraining' in de placemat opgenomen. "Inmiddels omvat de placemat bijna alle vakgebieden en vaardigheden", zegt Petra. "Daardoor zie je ook duidelijker verbanden tussen de verschillende vakgebieden. Hoe meer samenhang er is in het onderwijs, hoe krachtiger het onderwijs is en hoe enthousiaster kinderen zijn. Dat is de grote waarde van thematisch werken."

Sprint van 10 weken

Een belangrijke succesfactor is volgens Grietje en Petra de manier waarop het team van De Leeuwerik werkt aan onderwijsontwikkeling, dus ook aan de ontwikkeling van het taal-leesbeleid en aan de ontwikkeling van de placemat. Het team werkt elke tien weken aan één haalbaar doel om het (taal-lees)onderwijs te verbeteren. Zo'n periode van tien weken wordt een 'sprint' genoemd.

"We doen dat volgens de methodiek van Stichting Leerkracht", vertelt Grietje. "Dat houdt in dat we als team elke week twee keer een kwartier bij elkaar komen in een zogenoemde 'bordsessie'. Bij het bord, waar het verbeteronderwerp op staat, vertel je wat je daar al aan hebt gedaan, wat dat heeft opgeleverd en wat je volgende stap is. Leerkrachten geven elkaar dan feedback en tips. Ook zijn er studiebijeenkomsten ingebouwd over de verbeteronderwerpen. Na tien weken sluiten we een verbeteronderwerp af en starten we een nieuwe sprint. Zo ontwikkelen wij onderwijs. In maart zijn we bijvoorbeeld begonnen met een sprint over de nieuwe kerndoelen voor taal. Die passen gelukkig heel goed bij onze manier van werken en die willen we in tien weken beter geïntegreerd hebben."

"We gaan altijd uit van de vraag wat kinderen aan de verbetering hebben", vult Petra aan. "Daarom bevragen wij aan het begin van iedere nieuwe sprint kinderen en/of ouders over het betreffende verbeteronderwerp. Dat is heel waardevol."

Co-teaching

Ook werkt de school aan onderwijsverbetering door middel van co-teaching, een methodiek die is gericht op verbetering van de kwaliteit van leerkrachten. De school wordt hierbij begeleid door een externe deskundige. Bij co-teaching staan twee leerkrachten samen voor de klas. Zij werken samen en leren van elkaar. Zo worden zij allebei betere leerkrachten en verbetert de kwaliteit van het onderwijs, zo is de gedachte.

In een periode van acht weken staan er in elke groep een dagdeel twee leerkrachten voor de klas. "De duo's werken samen, proberen dingen uit en doen ontdekkingen", vertelt Grietje. "Ze krijgen ontwikkeltijd om dat na schooltijd met elkaar te bespreken of om dingen uit te werken. De co-teaching staat nog in de kinderschoenen; bij het ene duo loopt het beter dan bij het andere duo. Elkaar bevragen en feedback geven is bijvoorbeeld een aandachtspunt dat we de komende tijd willen oppakken in de professionalisering. We willen de co-teaching graag voortzetten, want het is een krachtige vorm van professionalisering én onderwijsverbetering."

Op dit moment wordt de co-teaching betaald uit de subsidie voor 'versterking basisvaardigheden', maar omdat dit tijdelijk is, moest er een andere financiering worden gezocht. Grietje: "We willen dit structureel gaan invoeren door de groepen iets groter te maken. Dan houden we wat formatie over om dit te kunnen blijven doen."

Vakmanschap

De resultaten van het nieuwe taal-leesonderwijs zijn positief; de resultaten van kinderen zijn aanmerkelijk verbeterd, maar ook de tevredenheid van het team is sterk gestegen, vertelt Grietje. "Voor de fusie waren de tevredenheidsonderzoeken onder het personeel oranje en rood, maar sinds we op deze manier werken, zijn de tevredenheid en het werkplezier van het personeel sterk gestegen. Er wordt een groter beroep gedaan op hun vakmanschap en dat geeft mensen veel energie. We zien ook dat leerkrachten de methodieken die we gebruiken steeds beter kunnen integreren tot één werkwijze. Dat is heel krachtig."

Terugkijkend zijn Grietje en Petra blij met de manier waarop ze de ontwikkeling van het taal-leesonderwijs hebben aangepakt. "We zijn eigenlijk gewoon begonnen", vertelt Petra. "We hebben dus niet eerst plannen van aanpak geschreven en bediscussieerd. Met vallen en opstaan hebben we het taal-leesonderwijs steeds verder ontwikkeld. Dat vroeg vertrouwen én lef van iedereen, maar het heeft heel goed gewerkt. We waren blij dat de inspectie bij het inspectiebezoek de afgelopen winter ook tevreden was over de manier waarop wij bezig zijn. We werden gestimuleerd om op deze manier verder te gaan."

Tussentijds monitoren

Er is dus volop stimulans om de ingeslagen weg te vervolgen. De volgende stappen liggen met name op het gebied van de monitoring van de taal-leesontwikkeling van kinderen, vertelt Grietje. "We toetsen natuurlijk de voortgang van onze leerlingen, maar om vroegtijdig te kunnen bijsturen, willen we ook tussentijds checken in hoeverre de kinderen de doelen halen. We willen aan de hand van tussendoelen de resultaten van de kinderen ook tussentijds in beeld brengen. We hebben hogescholen en andere experts geraadpleegd, maar omdat we geen geschikt volgsysteem van taaldoelen vonden, hebben we besloten om dit zelf te gaan ontwikkelen. Daar zijn we nu samen met het team een kleine twee jaar mee bezig. Doordat het gaat om iets heel nieuws, is dat best een taai proces. Het is een puzzel om tussendoelen te formuleren en te bedenken hoe je die op een goede manier kunt checken.

Voor de komende zomervakantie hoopt de school de tussendoelen helder te hebben en het is de bedoeling om daarmee vanaf volgend schooljaar te gaan werken. "Dan zullen we ongetwijfeld tegen dingen aanlopen", vermoedt Grietje. "Die zullen we oppakken door ze als verbeteronderwerp in te plannen in onze bordsessies. Op basis van onze ervaringen de afgelopen jaren, weten we immers dat dat een effectieve manier is om ons onderwijs te ontwikkelen en te verbeteren."